

Lokale ouderenraden in cijfers

Barometer 2020

Resultaten vierde barometerbevraging

Inhoud

1. Opzet	3
1.1. Focus.....	3
1.2. Wie zijn de deelnemers?	3
1.3. De vragenlijst toegelicht.....	4
2. Structuur en samenstelling lokale ouderenraden	5
2.1. Hersamenstelling ouderenraden.....	5
2.2. Wijzigingen in de werking en structuur van de ouderenraad	6
2.3. Hoge betrokkenheid bij de meerjarenplanning	7
2.4. Nog veel ruimte voor betrokkenheid bij het participatiereglement.....	8
3. Activiteiten lokale ouderenraden	8
3.1. Programma ouderenraden.....	9
3.2. Beleidsbeïnvloedende acties	9
3.3. Schriftelijke, formele adviezen onder de loep	11
4. Ondersteuning lokale ouderenraden: gebruik en tevredenheid	17
4.1. Lokaal bestuur	17
4.2. Regionale platformen ouderenbeleidsparticipatie	18
4.3. Vlaamse Ouderenraad.....	19
5. Vormingsnoden lokale ouderenraden.....	24
6. Ambities lokale ouderenraden	27
7. Conclusie	27

1. Opzet

De meerwaarde die ouderenraden kunnen bieden aan het lokaal beleid spreekt voor zich. De ouderenraad is het middel bij uitstek waar de vragen en problemen van ouderen worden gesignaleerd en samengebracht. Bovendien kan de ouderenraad een partner zijn van het lokaal bestuur aangezien ze meedenken en bijdragen tot het formuleren van oplossingen voor (beleids)problemen die zich stellen. Ze merken uit eerste hand waar er lokaal bijsturing nodig is, ze kunnen vrijwilligers engageren, ouderen in de gemeente bevragen en informeren,... Kortom, het belang van ouderenraden kan niet onderschat worden.

Lange tijd ontbrak het aan een duidelijk inzicht in hoe ouderenraden hun taken invullen. Met de barometerbevraging wil Vlaamse Ouderenraad · Lokaal zicht krijgen op die lacune. De barometer brengt de werking, ondersteuning en toekomst van lokale ouderenraden in kaart zoals ze die zelf ervaren.

In dit rapport vind je de belangrijkste resultaten van de vierde barometerbevraging, die handelt over het werkingsjaar 2019. Gezien het de vierde editie is, kiezen we er niet enkel voor om deze resultaten te bespreken, maar kijken we ook terug naar de vorige edities van de barometer.

1.1. Focus

Naast de jaarlijks terugkerende vragen, werden er in deze enquête extra vragen opgenomen met betrekking tot de samenstelling en structuur van de lokale ouderenraad. Ook de betrokkenheid van de raden bij de totstandkoming van de meerjarenplanning en het participatiereglement werd bevestigd.

We kozen voor deze extra focus aangezien de start van de lokale bestuursperiode in veel gemeenten betekent dat ook de lokale adviesraden opnieuw samengesteld worden. Daarnaast dienden de gemeentebesturen ook hun meerjarenplan op te stellen.

1.2. Wie zijn de deelnemers?

De barometerbevraging werd uitgestuurd naar de voorzitters van alle ouderenraden. Verder verspreidden we onze vragenlijst via de Regionale Platformen Ouderenbeleidsparticipatie (RPO) en via de Interregionale Stuurgroepen Ouderenbeleidsparticipatie (ISO). De oproep voor deelname aan de barometer werd ook bekend gemaakt via onze communicatiekanalen (nieuwsbrief, Actueel,...).

In totaal namen 139 ouderenraden deel aan de bevraging. Dit is een responsgraad van 46%. Over de verschillende barometerbevragingen heen, namen 3 op 4 lokale ouderenraden één of meerdere keren deel.

1.3. De vragenlijst toegelicht

Het eerste deel focust op de structuur en samenstelling van de lokale ouderenraden. Ook de betrokkenheid bij de formulering van het gemeentelijk meerjarenplan en het gemeentelijk participatiereglement wordt onder de loep genomen.

In het tweede deel brengt de barometer de werking van de ouderenraden in kaart. We vroegen welke beleidsbeïnvloedende acties ze ondernamen en gaan dieper in op de adviesverlening en andere activiteiten.

Het derde deel gaat dieper in op de ondersteuningsbronnen waarop ouderenraden beroep kunnen doen, zowel op lokaal, regionaal als Vlaams niveau. We onderzoeken in welke mate ouderenraden tevreden zijn over de geboden ondersteuning.

In het vierde deel onderzoeken we de nood aan vorming. We bevroegen welke thema's interessant zijn om vorming over te volgen.

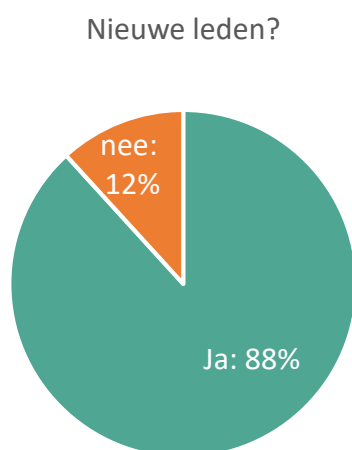
Tot slot peilen we naar de toekomstplannen van de ouderenraad.

Uit de resultaten van de verschillende onderdelen van de barometer kunnen we interessante informatie putten voor de verdere uitbouw van Vlaamse Ouderenraad · Lokaal.

2. Structuur en samenstelling lokale ouderenraden

2019 was een bijzonder jaar. Het was de start van de nieuwe lokale bestuursperiode, waarin de plannen voor de komende beleidscyclus werden vastgelegd. De ouderenraden zochten een ingang voor hun aandachtspunten in de meerjarenplanning. Naast de nieuwe lokale besturen, werden ook veel ouderenraden opnieuw samengesteld.

2.1. Hersamenstelling ouderenraden

De hersamenstelling van de ouderenraden was het uitgelezen moment om op zoek te gaan naar nieuwe leden. Een zoektocht die vruchten heeft afgeworpen: bijna 9 op 10 ouderenraden (88%) hebben nieuwe leden aangetrokken.

Figuur 1. Nieuwe leden (N=136)

De samenstelling van de ouderenraad verschilt van gemeente tot gemeente. Hieronder bekijken we welk soort deelnemers in hoeveel ouderenraden mee rond de tafel zitten.

Figuur 2. Deelnemers ouderenraad (N=139)

Zoals blijkt uit bovenstaande grafiek, zijn de meeste ouderenraden op een diverse manier samengesteld. In 96% van de ouderenraden vind je vertegenwoordigers vanuit de lokale ouderenverenigingen terug. De overgrote meerderheid van de ouderenraden bevat daarnaast ook ouderen die in eigen naam participeren (88%). De schepen voor ouderenbeleid (95%) en ambtenaar verantwoordelijk voor ouderenbeleid (86%) zijn doorgaans ook vertegenwoordigd in de raad. Zij kunnen geen stemgerechtigd lid zijn, wel hebben ze een raadgevende stem in de lokale ouderenraad. Vervolgens zijn in meer dan 7 op 10 gemeenten vertegenwoordigers van woonzorgvoorzieningen (woonzorgcentra, lokale dienstencentra, ...) lid van de ouderenraad. In minder dan 1 op 5 ouderenraden zetelen vertegenwoordigers van de verschillende politieke partijen.

Ongeveer 1 op 5 ouderenraden telt daarnaast ook 'andere' leden in zijn rangen. Deskundigen, thuisdiensten, andere adviesraden, andere ambtenaren dan de verantwoordelijk ambtenaar voor ouderenbeleid, ...

Verdere analyse van de cijfers geeft ons volgend beeld:

- Het aandeel ouderenraden met zowel vertegenwoordigers van een ouderenorganisatie, als ouderen die in eigen naam zetelen, bedraagt 84%.
- Het aandeel ouderenraden waarin enkel leden van een ouderenorganisatie vertegenwoordigd zijn, maar geen ouderen die in eigen naam zetelen, bedraagt 12%.
- Het aandeel ouderenraden waarin enkel ouderen in eigen naam zetelen, maar waar er geen vertegenwoordigers van een ouderenorganisatie zijn, bedraagt 4%.

2.2. Wijzigingen in de werking en structuur van de ouderenraad

Bijna de helft van de ouderenraden (48%) voerden wijzigingen door in hun werking of structuur, sinds de aanstelling van het nieuwe gemeentebestuur. Wanneer we er inhoudelijk op doorvragen, zien we twee soorten wijzigingen.

Eenzijds zien we 'lichte' wijzigingen: verschillende ouderenraden wijzigden hun statuten en huishoudelijk reglement. Ook zijn er nieuwe voorzitters (of een nieuw dagelijks bestuur) en nieuwe ondersteunende medewerkers aan de slag gegaan. In sommige gevallen zijn de afvaardigingen van en naar andere organisaties of andere adviesraden bekeken, in andere werden de samenwerkingen versterkt, bijvoorbeeld met het lokaal dienstencentrum.

Anderzijds vonden ook ingrijpende wijzigingen plaats, die invloed hebben op de structuur en werking van de raden. In Bornem bijvoorbeeld: *"We hebben gekozen voor een open vergadering van de seniorenraad en de oprichting van vaste werkgroepen."* Sommige lokale ouderenraden werden dan weer geïntegreerd in een breder participatiekanaal. Dat is het geval in Tienen: *"Alle adviesraden van*

Tienen worden samengebracht in één koepel. De adviesraden blijven wel apart bestaan in hun huidige vorm, maar de adviesverlenende rol verschuift naar de koepel.” In andere gemeenten werd er net een aparte raad opgericht die specifiek op de belangen van ouderen kan focussen. In Zele bijvoorbeeld: “De seniorenraad wordt een afzonderlijke raad die niet langer verbonden is aan de welzijnsraad.”

Hoewel de structuren waarbinnen ouderenbeleidsparticipatie mogelijk is wijzigen, valt er niet één lijn te trekken en zijn er verschillende dynamieken gaande. We zien zowel de integratie van de ouderenraad in een bredere structuur, maar ook de omgekeerde beweging. Sommige raden kiezen voor een andere manier van werken met open vergaderingen en werkgroepen. Ook op het vlak van inspraak bij de veranderingen zien we verschillen. De veranderingen komen vaak, maar niet altijd, tot stand in een constructieve dialoog tussen ouderenraad en bestuur. Er zijn zowel gemeenten waar veranderingen plaatsvinden die van bovenaf opgelegd zijn, als gemeenten waar verandering van onderuit geïnitieerd wordt.

2.3. Hoge betrokkenheid bij de meerjarenplanning

De lokale besturen verankeren hun plannen en acties in een meerjarenplan. In 7 op 10 gemeenten werd de ouderenraad betrokken bij de totstandkoming van dit plan. Op welke manier engageerden ouderenraden zich in dit proces? Velen onder hen maakten een memorandum op. Verder gingen heel wat ouderenraden in gesprek met de nieuwe schepen en burgemeester of namen deel aan de infovergaderingen en participatietrajecten van de gemeente,...

Enkele citaten van ouderenraden over hun betrokkenheid bij de meerjarenplanning:

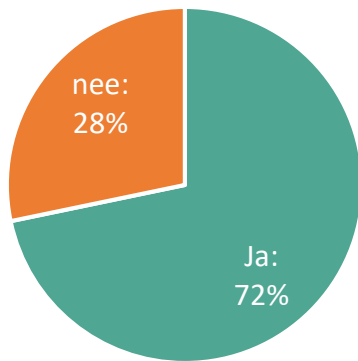
“We hebben ons memorandum getoetst aan de nieuwe beleidsnota en we konden vaststellen dat het merendeel van de thema’s werd weerhouden. Voor de niet weerhouden thema’s blijven we in contact met de gemeentelijke overheid.”

“De leden van de seniorenadviesraad werden uitgenodigd op een participatiemoment en konden daar de noden aankaarten.”

“Pas in de allerlaatste fase kregen we een toelichting van de voorgestelde meerjarenplanning. In een vrij kort tijdsbestek heeft de seniorenraad een advies geschreven omtrent de meerjarenplanning.”

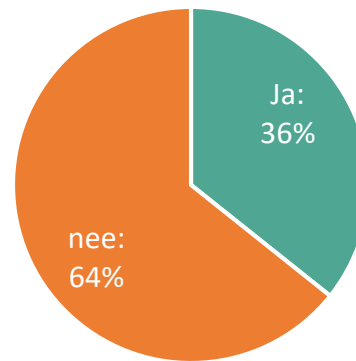
“Er was een gemeentelijke bevraging waarin elke inwoner de kans kreeg om opmerkingen, ideeën te formuleren voor de nieuwe meerjarenplanning. De ouderenraad werkte hieraan mee en verspreide de oproep actief aan alle leden en aan de leden van de ouderenverenigingen.”

Betrokken bij
meerjarenplanning

Figuur 3. Meerjarenplanning (N=138)

Betrokken bij
participatiereglement

Figuur 4. Participatiereglement (N=70)

2.4. Nog veel ruimte voor betrokkenheid bij het participatiereglement

Het decreet Lokaal Bestuur (2018) stelt dat inwoners zo veel mogelijk bij het beleid betrokken dienen te worden. Gemeenten krijgen veel vrijheid om participatie te organiseren, maar dienen wel een participatiereglement op te maken. Via het participatiereglement kan het lokaal bestuur haar visie en mogelijkheden tot participatie uitwerken, bij voorkeur in samenspraak met alle betrokkenen.

Ongeveer 1 op 2 ouderenraden geeft aan dat er op het moment van de bevraging al een participatiereglement in de gemeente is opgesteld. Op figuur 4 zien we dat 36% van de ouderenraden betrokken werd of zelf initiatief nam bij de uitwerking van het reglement. Ze namen deel aan infomomenten of werkgroepen vanuit de gemeente, ze gaven suggesties mee aan de schepen en burgemeester, ze maakten een advies of nota met hun voorstellen voor het reglement, ze werkten een subsidiereglement uit, ... In 64% van de gemeenten die een participatiereglement opstelden was de ouderenraad niet betrokken.

Is het participatiereglement in je gemeente nog in ontwikkeling? Als ouderenraad kan je zeker bijdragen. Vraag na wat de concrete plannen zijn van het bestuur en neem zelf initiatief om mee na te denken over participatie in de gemeente.

3. Activiteiten lokale ouderenraden

In dit hoofdstuk kijken we naar de werking van de ouderenraden. Wat stond er op hun programma in 2019? Op welke manier oefenden ze invloed uit op het beleid? We nemen verder de adviezen en signalen onder de loep. Hoeveel adviezen werden uitgebracht? Wie nam het initiatief? En, wordt er rekening gehouden met de aandachtspunten van de ouderenraden?

3.1. Programma ouderenraden

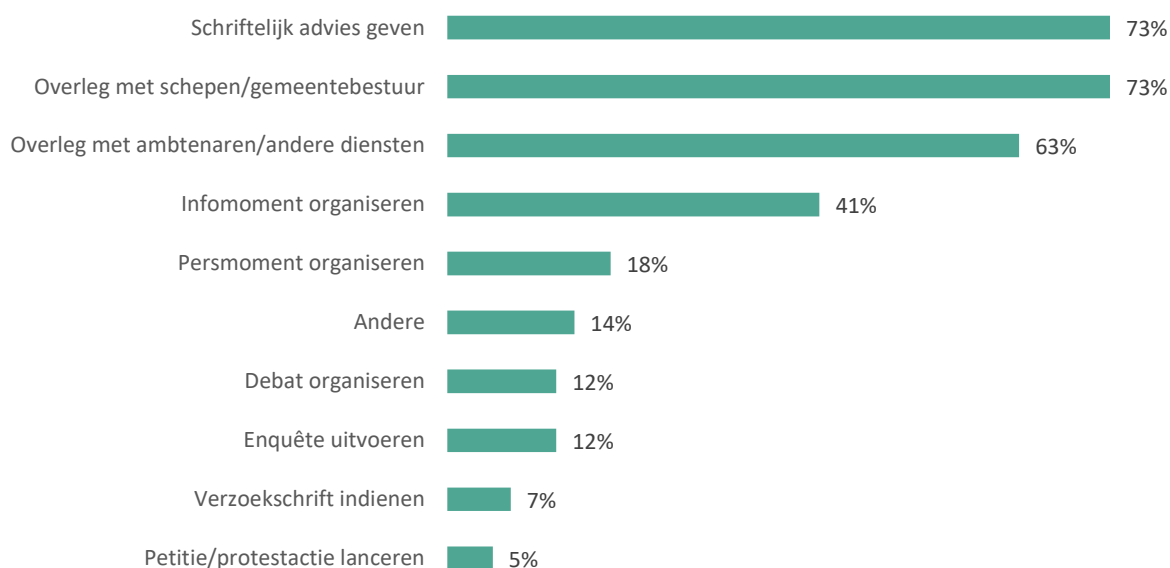
In 2019 hadden de ouderenraden een goed gevuld programma:

- 89% organiseerde sociale of vrijetijdsactiviteiten
- 84% ondernam acties om het beleid te beïnvloeden
- 81% spendeerde tijd aan informatieve of vormende activiteiten

6 op 10 ouderenraden (61%) zetten in op alle drie de activiteiten. Een kleine minderheid van 5% zette slechts in op één van bovenstaande activiteiten.

Hieruit blijkt dat de ouderenraden verschillende rollen opnemen en zo bijdragen aan een aangename leefomgeving voor ouderen. De raad organiseert, kaart beleidsuitdagingen aan, participeert mee in de uitvoering van het beleid, biedt informatie en vorming aan, ...

3.2. Beleidsbeïnvloedende acties

Figuur 5. Beleidsbeïnvloedende acties (N=138)

Ouderenraden beïnvloeden het lokale beleid op diverse manieren. 3 op 4 ouderenraden nam zijn adviesfunctie op door één of meerdere schriftelijke, formele adviezen uit te brengen. Het schriftelijk advies is niet de enige wijze waarop ouderenraden adviserend en beleidsbeïnvloedend werken. Eenzelfde percentage ouderenraden (73%) had een inhoudelijk overleg met de schepenen. 63% had een overleg met de betrokken ambtenaar. En 2 op 5 lokale ouderenraden organiseerde een infovergadering.

Heel wat ouderenraden (63%) ondernamen nog tal van andere acties. Er werden persmomenten en debatten georganiseerd, enquêtes gelanceerd, verzoekschriften ingediend en zelfs petitie of protestacties opgezet.

Enkele mooie voorbeelden in de kijker:

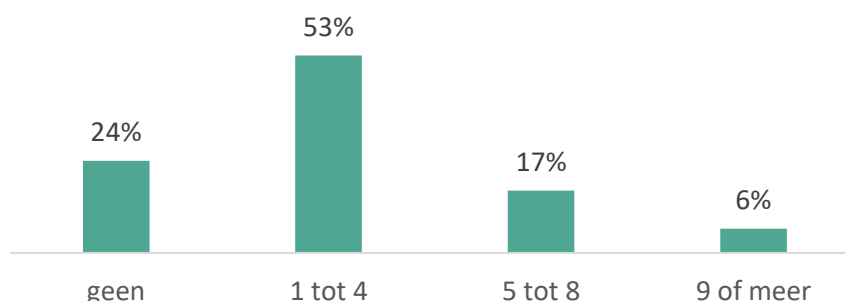
<p>Beweegparcours in Glabbeek</p>	<p>Na overleg tussen de schepen van ouderen en Logo Vlaams-Brabant besliste het gemeentebestuur van Glabbeek om een beweegparcours in te richten in de directe omgeving van het lokale woonzorgcentrum. Voor het uitstippelen van de route werd raad gevraagd aan de ouderen- en welzijnsraad van Glabbeek en het woonzorgcentrum. In samenspraak met het Logo en de schepen stippelden zij het parcours uit.</p>
<p>Ouderen in Tessenderlo krijgen een seniorenkrant in de bus</p>	<p>Net als in veel andere gemeenten verloopt de communicatie van het gemeentebestuur ook in Tessenderlo meer en meer digitaal. Voor ouderen is dat niet altijd even gebruiksvriendelijk. Daarom opperde de lokale ouderenraad van Tessenderlo het idee om belangrijke informatie voor ouderen te bundelen in een seniorenkrant. Het bestuur ging akkoord met een eenmalige uitgave en in november 2019 werd de eerste seniorenkrant verspreid onder de oudere inwoners van Tessenderlo. In de krant vind je onder andere een voorstelling van de lokale ouderenraad en een overzicht van de activiteiten voor ouderen. De lezers worden ook toegeleid naar de online nieuwsbrief van het lokaal dienstencentrum.</p>
<p>Inspraak bij nieuwe vervoerregioplannen</p>	<p>Door de omslag naar basisbereikbaarheid krijgen lokale besturen meer inspraak in de regionale vervoersplannen. Afgevaardigden van de lokale besturen zetelen samen in de vervoerregioraad. De schepen van mobiliteit in Gooik besloot om ook te rade te gaan bij de lokale ouderenraad van Gooik. Hij vroeg de raad om vanuit het standpunt van de Gooikse ouderen enkele opmerkingen te formuleren op de plannen om het vervoersaanbod van De Lijn te wijzigen.</p>
<p>Lokaal dienstencentrum en ouderenraad slaan handen in elkaar</p>	<p>Het lokaal dienstencentrum in Zelzate sprak de voorzitter van de ouderenraad aan om in de centrumraad te zetelen. Samen met de schepenen van sociale zaken en ouderenbeleid en de gemeentesecretaris denkt ze mee na over het aanbod van het lokaal dienstencentrum. Ze zoeken altijd naar activiteiten die nog ontbreken in Zelzate. Omdat ze heel nauw samenwerken werd het budget van de lokale ouderenraad en het lokaal dienstencentrum samengevoegd. Een groot voordeel, want zo kan</p>

de lokale ouderenraad het budget dat ze aan de organisatie van activiteiten kunnen spenderen maximaliseren.

3.3. Schriftelijke, formele adviezen onder de loep

In dit onderdeel gaan we dieper in op de adviesverlening. De vragenlijst peilt naar de adviezen aan het begin van de nieuwe beleidsperiode. Een periode waarin zowel het gemeentebestuur als de ouderenraad opnieuw samengesteld zijn. We onderzoeken het aantal uitgebrachte adviezen, de voornaamste initiatiefnemers, de meest voorkomende adviesthema's, en of er rekening wordt gehouden met de adviezen.

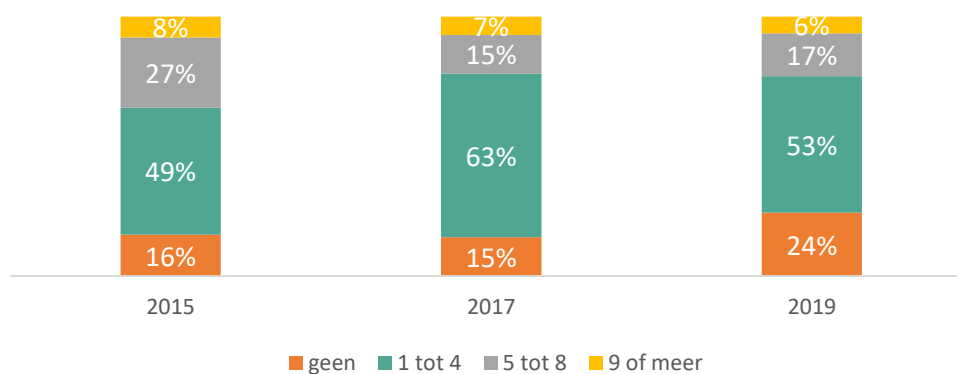
Hoeveel procent ouderenraden bracht een schriftelijk advies uit?

Figuur 6. Aantal uitgebrachte adviezen (N=139)

Meer dan 3 op 4 ouderenraden stelde minstens één schriftelijk advies op. Concreet bracht ongeveer de helft van de ouderenraden 1 tot 4 adviezen uit, 17% bracht 5 tot 8 adviezen uit en een kleine minderheid (6%) legde 9 of meer adviezen voor aan haar gemeentebestuur.

Onderstaande figuur schetst de verhouding qua aantal schriftelijke adviezen tussen 2015 en 2019.

Figuur 7. Vergelijking van het aantal uitgebrachte adviezen, periode 2015 – 2019

De groep ouderenraden die geen schriftelijk advies uitbracht ligt in 2019 merkbaar hoger: bijna 1 op 4 ouderenraden bracht in 2019 geen schriftelijk advies uit, tegenover ongeveer 1 op 6 in de vorige twee bevragingen.

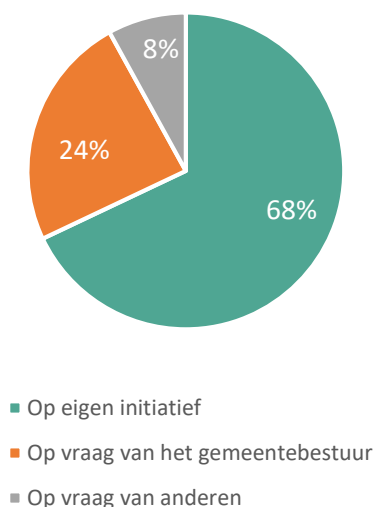
Wellicht speelt de timing hierbij een rol. 2019 was immers het eerste jaar van de nieuwe lokale beleidsperiode. Dat betekent dat vaak nog volop contacten werd gelegd met het nieuwe gemeentebestuur, die veelal mondeling verliepen. Zoals vermeld heeft 3 op 4 ouderenraden een inhoudelijk overleg met schepen en/of gemeentebestuur, waarop ze hun bekommernissen meegeven.

Daarnaast is op dat moment ook de opmaak van de meerjarenplanning aan de gang, waarvoor in heel wat gemeenten brede inspraakmomenten werden voorzien, waardoor mogelijk door een aantal ouderenraden minder werd ingezet op aanvullend schriftelijk advies. Ook vanuit het lokaal bestuur zelf zijn er in die fase minder adviesvragen gesteld, zo blijkt nog verderop in het rapport.

Vanuit die optiek is het mogelijk dat we hier niet zozeer een structurele trend, maar eerder een terugkerend patroon zien, waarbij schriftelijke advisering afneemt op het einde en bij de start van de lokale legislatuur, ten voordele van andere participatievormen, en piekt middenin de lokale beleidsperiode. Volgende barometer-rapporten zullen dit hier allicht meer duidelijkheid in brengen.

Tot slot kwamen doorheen 2019 ook heel wat signalen van verschillende ouderenraden die hun werking 'on hold' gezet zagen worden, in afwachting van de uitwerking van het participatiereglement door het nieuwe gemeentebestuur. Ook dat kan een impact gehad hebben op hun schriftelijk adviserend werk.

Wie neemt het initiatief?

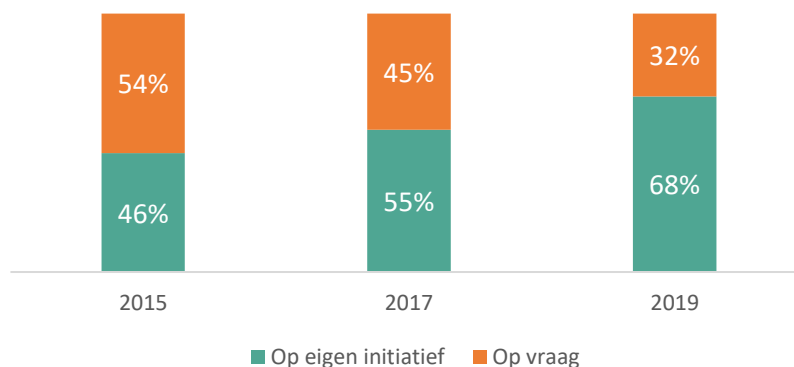
Adviezen kunnen op eigen initiatief worden uitgebracht of op vraag van het gemeentebestuur of anderen. De ouderenraden zelf blijken de voornaamste initiatiefnemers van het advies.

68% van de uitgebrachte adviezen kwam er op eigen initiatief.

32% van de adviezen kwamen er op vraag vanuit het gemeentebestuur of anderen.

Figuur 8. Initiatiefnemers adviezen

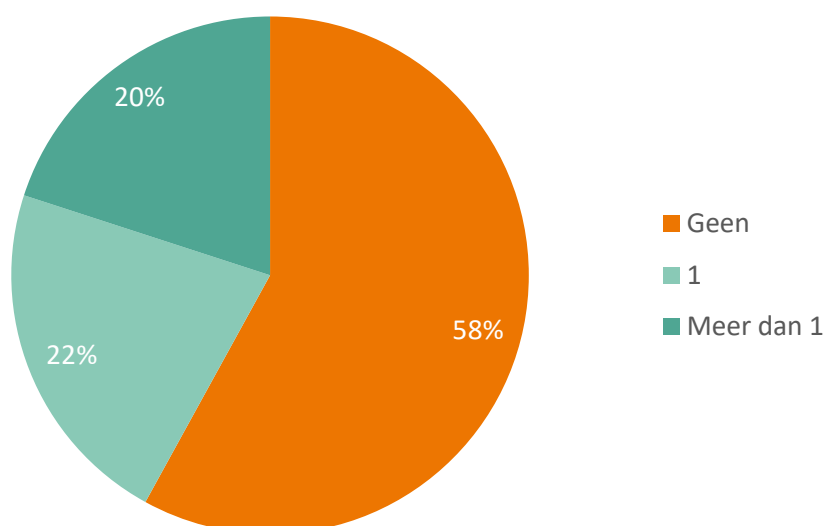
Uit deze cijfers blijkt de actieve houding van de ouderenraden om hun beleidsbeïnvloedende functie waar te maken. Voor elk schriftelijk advies op vraag worden er twee op eigen initiatief uitgewerkt.

Figuur 9. Vergelijking initiatief advies, periode 2015 - 2019

Als we de evolutie bekijken van de verhouding tussen adviezen op eigen initiatief en op vraag, zien we een opvallende verschuiving naar meer adviezen op eigen initiatief. De verschuiving was voorgaande jaren ook al te merken en tekent zich nu sterker af. Tussen 2015 en 2019 steeg het aandeel adviezen op initiatief van de ouderenraad sterk, van 46% naar 68%.

Om een meer gedetailleerd beeld te krijgen per ouderenraad, vroegen we ons af welke ouderenraad geen, 1 of meer dan 1 adviesvraag heeft ontvangen. Onderstaande figuur geeft een beeld.

Figuur 10. Percentage ouderenraden die geen, 1 of meer dan 1 adviesvraag ontvingen (N=139)

Van alle ouderenraden werd 58% in 2019 niet om advies gevraagd, tegenover 42% die wel één of meerdere adviezen op vraag uitbrachten.

Een groot aandeel ouderenraden kreeg dus geen adviesvraag. Gezien de nieuwe lokale bestuursperiode en de focus op de meerjarenplanning, zal de vraag vanuit de lokale besturen hopelijk groeien naarmate ze in een meer uitvoerende fase van de plannen terechtkomen.

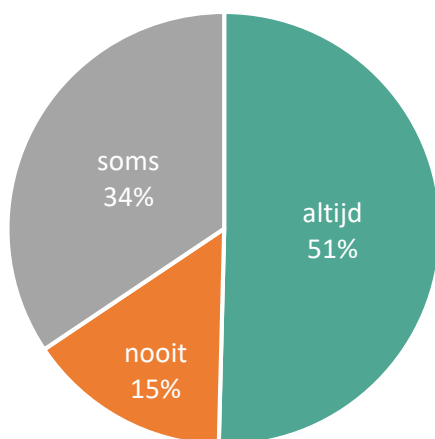
Meest voorkomende adviesthema's?

Uit de adviezen die de ouderenraden maakten, blijkt duidelijk dat het lokaal ouderenbeleid een inclusief beleid over verschillende domeinen heen omvat: van het plaatsen van rustbanken en de ouderenvriendelijke inrichting van openbare gebouwen tot het woon- en vrijetijdsbeleid.

Mobiliteit en toegankelijkheid zijn duidelijk thema's die de ouderenraden nauw aan het hart ligt. Er werden voorts tal van adviezen gemaakt die het leven van de ouderen in de gemeente ten goede komen, zoals het creëren van een ontmoetingsruimte, toegankelijke wandelroutes, aandacht voor de mantelzorgpremie, aandacht voor digitale participatie van ouderen ...

Bij de start van de nieuwe bestuursploegen werd er vaker gekozen om 1 globaal advies mee te geven: een algemene beleidsnota die verschillende thema's aanstipt, een top 10 van beleidspunten uit het meerjarenplan waar de ouderenraad werk van zal maken, het heropenen van adviesvragen waar vroeger geen reactie op is gekomen, ... Voorts maakten verschillende ouderenraden aan de start van de nieuwe beleidsperiode werk van een nieuw subsidiereglement voor hun verenigingen.

Kreeg de ouderenraad een inhoudelijk gemotiveerd antwoord op de adviezen en signalen?

De helft van de ouderenraden krijgt altijd een inhoudelijk gemotiveerd antwoord van het lokaal bestuur op hun adviezen en signalen.

34% geeft aan dat de gemeente soms naar hen terugkoppelt.

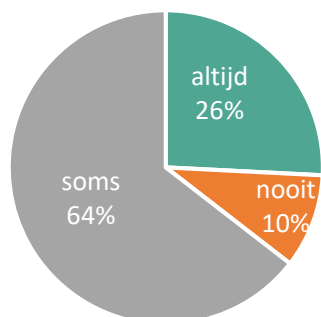
15% krijgt nooit een antwoord.

Deze cijfers liggen in dezelfde lijn als de vorige editie van de barometer.

Figuur 11. Antwoord op adviezen en signalen? (N=125)

Werd er rekening gehouden met de adviezen en signalen?

Naast het krijgen van een antwoord, is het ook belangrijk om na te gaan of de ouderenraden het gevoel hebben dat er effectief rekening wordt gehouden met de adviezen en signalen.

2 op 3 ouderenraden geeft aan dat er soms rekening mee wordt gehouden.

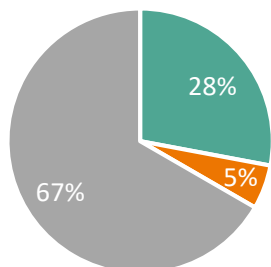
1 op 4 ouderenraden ervaren dat er altijd rekening wordt gehouden met de adviezen van hun ouderenraad.

1 op 10 ouderenraden geeft aan dat er nooit rekening met hun voorstellen wordt gehouden.

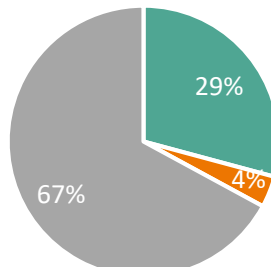
Figuur 12. Rekening gehouden met adviezen en signalen? (N=124)

We onderzochten of de ouderenraden die een overleg met schepen, ambtenaar of beiden rapporteerden, ervaren dat er meer rekening met hun adviezen en signalen wordt gehouden:

Rekening met adviezen, indien overleg met schepen

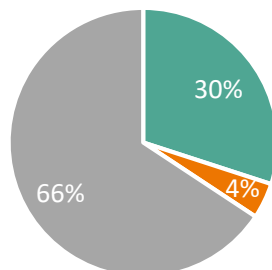
Rekening met adviezen, indien overleg met ambtenaar

■ Altijd ■ Nooit ■ Soms

■ Altijd ■ Nooit ■ Soms

Rekening met adviezen, indien overleg met schepen en ambtenaar

■ Altijd ■ Nooit ■ Soms

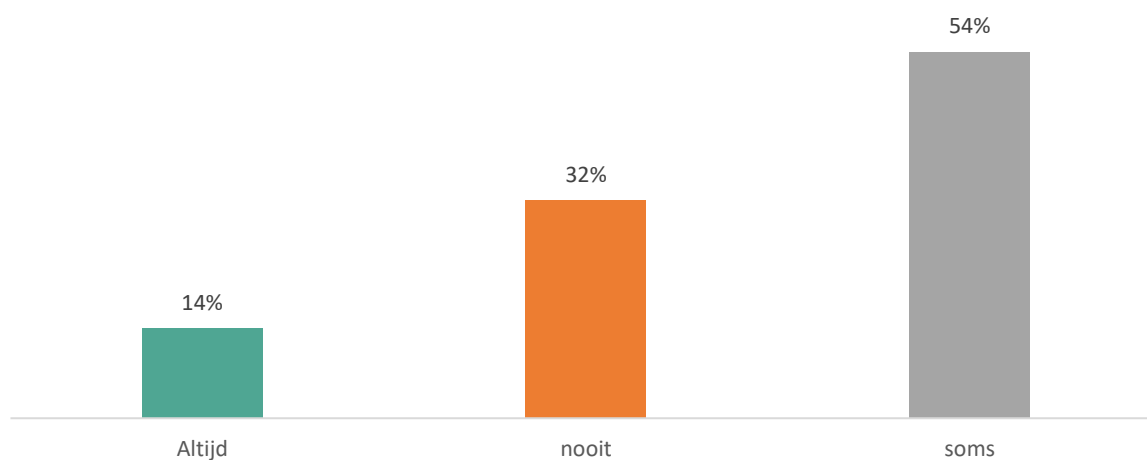
Figuur 13. Rekening houden met adviezen indien overleg met schepen, ambtenaar of beiden (N=136).

Algemeen heeft 10% van de ouderenraden het gevoel dat er nooit rekening wordt gehouden met hun verzuchtingen. Bij de groep ouderenraden die overleg met de schepen, ambtenaar of beiden hadden, halveert dat aantal naar 4% à 5%. Bij deze groep zien we dus duidelijk een gunstig effect.

Omgekeerd zien we dat de groep ouderenraden die het gevoel heeft dat altijd naar hen geluisterd wordt, het grootst is bij de ouderenraden die overleg hebben met zowel schepen als ambtenaar (30%, tegenover 26% bij het algemene gemiddelde).

We kunnen stellen dat regelmatig overleg tussen de betrokken partijen (ouderenraden, ambtenaar en schepen) belangrijk is om te komen tot een constructieve samenwerking waarin de ouderenraad zich erkend en gewaardeerd voelt. In gemeenten waar dat regelmatig overleg aanwezig is, valt het aantal raden dat het gevoel heeft dat niet naar hen wordt geluisterd, met meer dan de helft terug. Dit is een belangrijk inzicht, zowel voor lokale beleidsmakers als voor lokale ouderenraden zelf. Neem een actieve houding aan en ga geregeld met elkaar in gesprek. Het legt de basis voor een goede uitwisseling en vruchtbare samenwerking.

Betrekt het gemeentebestuur de lokale ouderenraad spontaan bij het formuleren en concretiseren van eigen beleidsvoorstellen?

Figuur 14. Betrekt de gemeente spontaan de ouderenraad? (N=127)

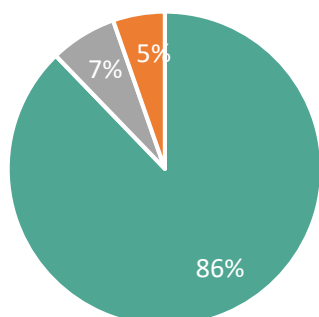
54% van de ouderenraden ervaart dat het gemeentebestuur hen soms spontaan betreft. Slechts 14% geeft aan dat het gemeentebestuur altijd een actieve houding aanneemt en de ouderenraad spontaan betreft. Hoewel de (ervarings)deskundigheid van de ouderenraad zeker zijn steentje kan bijdragen tot het beleid, betreft 32% van de gemeentebesturen hen nooit spontaan bij de eigen beleidsvoorstellen. Zoals reeds aangehaald moet de samenwerking in sommige gevallen nog groeien, gezien de nieuwe lokale bestuursploegen pas gevormd werden in 2019.

4. Ondersteuning lokale ouderenraden: gebruik en tevredenheid

De lokale ouderenraden staan er niet alleen voor. Ze kunnen in de eerste plaats rekenen op de ondersteuning vanuit de lokale besturen. Ook bovenlokaal zijn er ondersteuningsbronnen te vinden: de Regionale Platformen Ouderenbeleidsparticipatie (RPO). Tenslotte zet ook de Vlaamse Ouderenraad via Vlaamse Ouderenraad · Lokaal sinds 2015 in op het bieden van ondersteuning aan lokale ouderenraden. In wat volgt gaan we in op hoe deze ondersteuningsbronnen ervaren worden door de ouderenraden zelf.

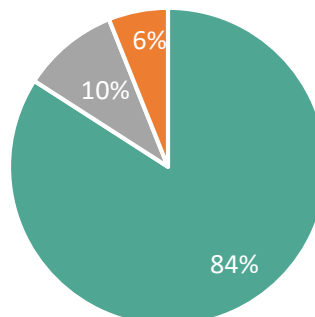
4.1. Lokaal bestuur

Gemeentelijk ambtenaar

- (heel) tevreden
- tevreden noch ontevreden
- (helemaal) niet tevreden

Schepen voor ouderenbeleid

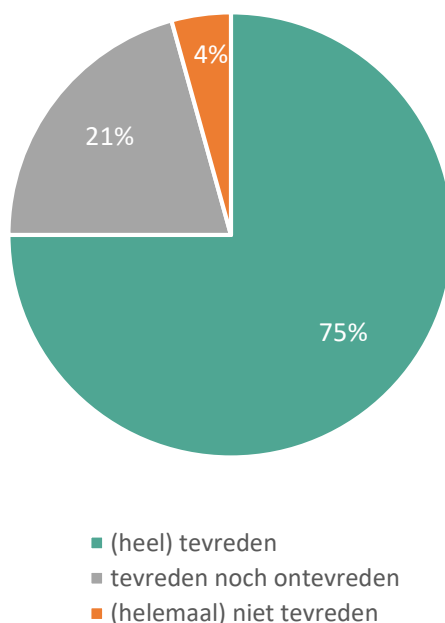
- (heel) tevreden
- tevreden noch ontevreden
- (helemaal) niet tevreden

Figuur 15. Tevredenheid over gemeentelijk ambtenaar (N = 133) en schepen ouderenbeleid (N = 132)

Zo goed als alle ouderenraden (99%) maken gebruik van de ondersteuning van de gemeentelijk ambtenaar en de schepen voor ouderenbeleid. De tevredenheid over deze ondersteuning is hoog. Zo is 86% van de ouderenraden tevreden of heel tevreden over de ondersteuning van de ambtenaar. 84% is tevreden of heel tevreden over de ondersteuning van de schepen.

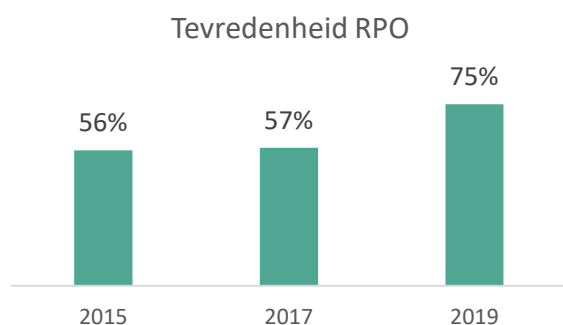
Bij de vorige editie van de barometer 2017 was de tevredenheid over de ambtenaar beduidend hoger dan de tevredenheid over de schepen. 92% was (heel) tevreden over de gemeentelijk ambtenaar, terwijl 79% (heel) tevreden was over de schepen. Bij de start van de nieuwe beleidsperiode liggen deze percentages merkbaar dichterbij elkaar.

4.2. Regionale platformen ouderenbeleidsparticipatie

Figuur 16. *Tevredenheid lokale ouderenraden over Regionale platformen ouderenbeleidsparticipatie (N= 128)*

3 op 4 ouderenraden geeft aan tevreden tot heel tevreden te zijn over de regionale platformen ouderenbeleidsparticipatie (RPO). 1 op 5 is tevreden noch ontevreden. Een kleine 4% is (helemaal) niet tevreden.

Er is een opvallende stijging qua tevredenheid ten opzichte van 2017. Dat jaar was ook een overgangsjaar, wegens de afbouw van de provinciale bevoegdheden. Anno 2019 is er meer duidelijkheid en ondersteuning. Dit vertaalt zich in een sterke stijging qua tevredenheid.

Figuur 17. *Vergelijking (heel) tevreden over RPO, 2015 – 2019*

Verder blijft het aandeel ouderenraden dat gebruik maakt van de informatie en ondersteuning die ze krijgen van hun regionaal platform ouderenbeleidsparticipatie stijgen. Als we de evolutie van 2015 tot 2019 bekijken zien we een duidelijke stijging. 87% van de ouderenraden maakt nu gebruik van hun RPO.

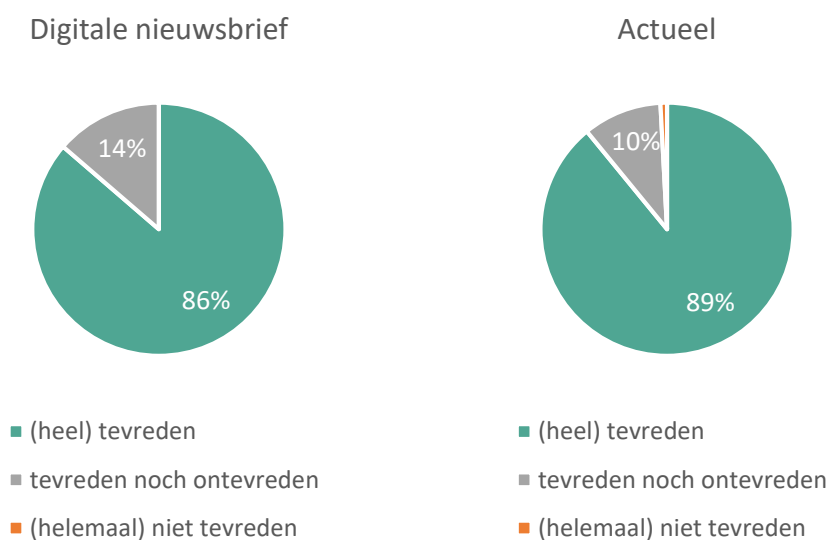
Figuur 18. Vergelijking gebruik RPO, 2015 - 2019

4.3. Vlaamse Ouderenraad

Naast zijn beleidswerk op Vlaams niveau, zet de Vlaamse Ouderenraad ook in op het versterken van de inspraak van ouderen op lokaal niveau. We voorzien in ondersteuning voor lokale ouderenraden door het aanreiken van informatie en vorming, het faciliteren van ervaringsuitwisseling, en het aanreiken van handvatten voor de werking van de lokale ouderenraad ...

Digitale nieuwsbrief en Actueel

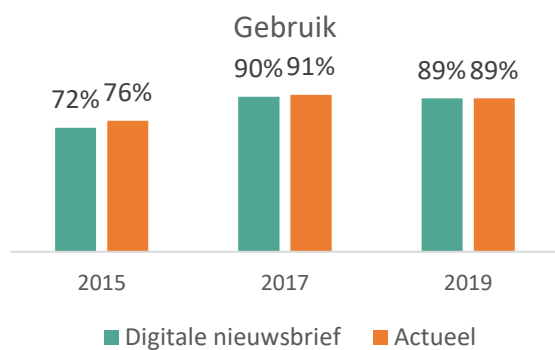
De Vlaamse Ouderenraad verstuurt wekelijks een digitale nieuwsbrief. Driemaandelijks verschijnt het magazine, Actueel.

Figuur 19. Tevredenheid lokale ouderenraden over digitale nieuwsbrief (N = 117) en Actueel (N = 119).

Zowel over de digitale nieuwsbrief als over de Actueel zijn de ouderenraden positief. Over de digitale nieuwsbrief is 86% tevreden tot heel tevreden. 14% van de ouderenraden geeft aan tevreden, noch ontevreden te zijn. Geen enkele ouderenraad is niet of helemaal niet tevreden. Wat betreft Actueel is 89% van de ouderenraden (heel) positief. 10% is tevreden, noch ontevreden. 1% is (helemaal) niet

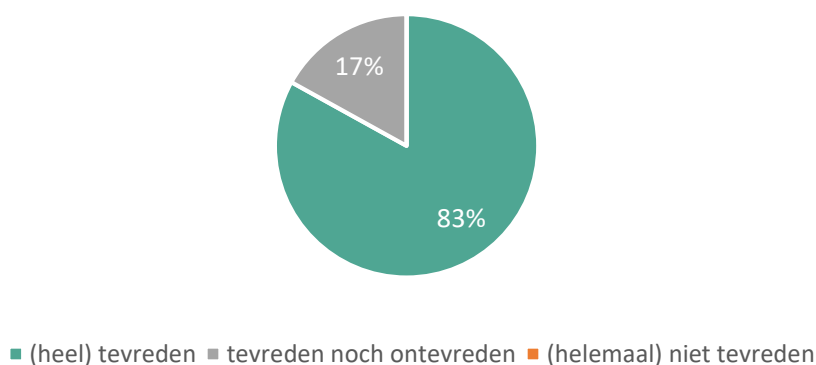
tevreden. De hoge tevredenheid van zowel nieuwsbrief als Actueel ligt in dezelfde lijn als de vorige jaren.

Als we het gebruik van de digitale nieuwsbrief en Actueel onder de loep nemen, dan merken we dat 89% van de ouderenraden zowel de nieuwsbrief als de Actueel consulteert. Het gebruik is stabiel gebleven ten opzichte van de vorige bevraging. Doorheen de tijd stellen we wel een duidelijke stijging vast in het aantal ouderenraden die de nieuwsbrief en Actueel gebruiken.

Figuur 20. Vergelijking gebruik digitale nieuwsbrief en Actueel, 2015 – 2019.

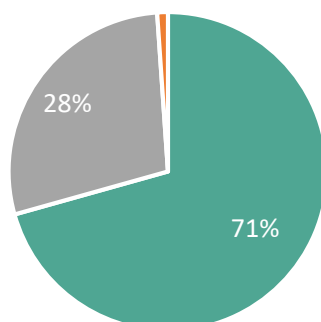
Website ouderenraden.be

Figuur 21. Tevredenheid lokale ouderenraden over de website ouderenraden.be (N=112)

In 2018 zag de website ouderenraden.be het licht. Met deze website inspireert, motiveert en informeert de Vlaamse Ouderenraad leden van ouderenraden door inspirerende voorbeelden van lokale ouderenbeleidsparticipatie te delen en nieuws over het lokale ouderenbeleid uit te diepen. 84% van de ouderenraden consulteerden de website. De ouderenraden die van de website gebruik maken zijn in hoge mate tevreden. 83% van hen geeft aan tevreden of heel tevreden te zijn. 17% is tevreden noch ontevreden. Geen enkele ouderenraad gaf aan niet tevreden of helemaal niet tevreden te zijn.

Ouderenweekcampagne

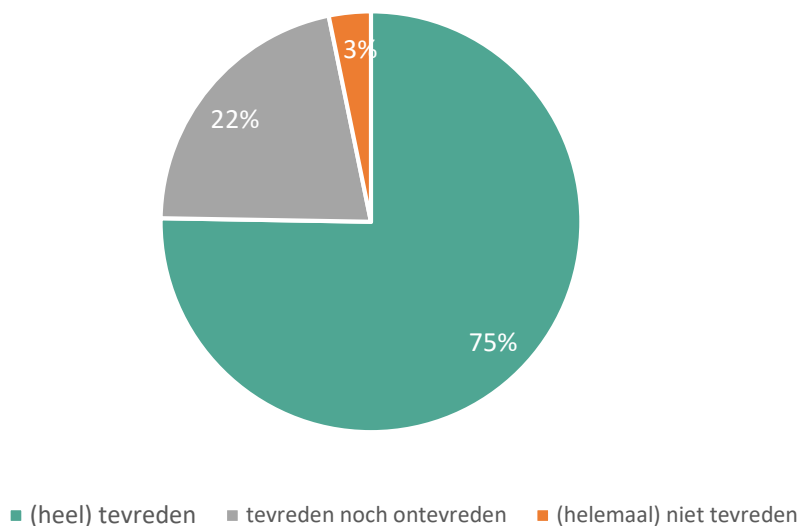
■ (heel) tevreden ■ tevreden noch ontevreden ■ (helemaal) niet tevreden

Figuur 22. Tevredenheid over ouderenweekcampagne 2019 (N = 92)

In 2019 stond het thema 'Ouderen als actieve schakel voor een hechtere buurt' in de kijker binnen de ouderenweekcampagne. Inspirerende lokale praktijken en tips waarmee lokale verenigingen en organisaties aan de slag kunnen, werden gebundeld in een inspiratiegids en een doe-gids. 69% van de ouderenraden maakte gebruik van deze instrumenten.

71% van de ouderenraden die de inspiratie- en doe-gids gebruikten is hierover tevreden tot heel tevreden. 28% geeft aan tevreden, noch ontevreden te zijn. Slecht 1% is niet of helemaal niet tevreden. Deze resultaten liggen in dezelfde lijn als de vorige bevestigingen.

Vormingen Vlaamse Ouderenraad · Lokaal

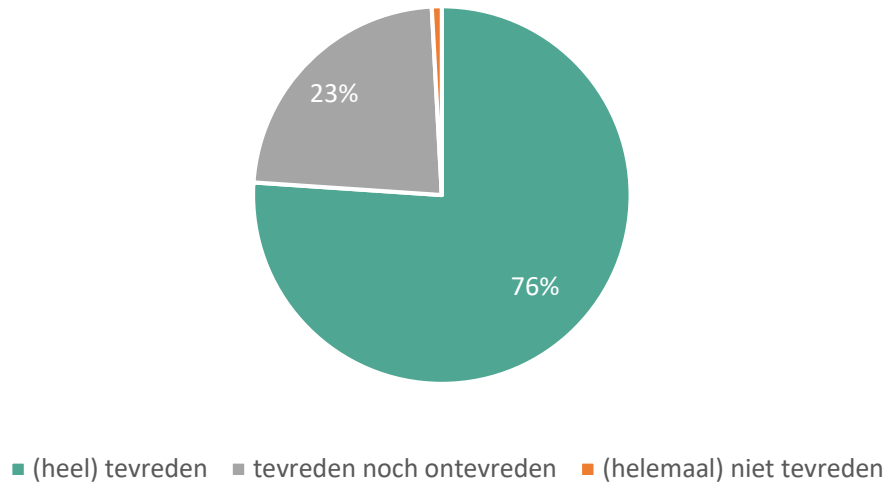
Figuur 23. Tevredenheid over vormingen Vlaamse Ouderenraad · Lokaal (N=93)

Naar aanleiding van de nieuwe samenstelling van heel wat lokale ouderenraden in 2019 boden we een vorming rond advieswerk en beleidsbeïnvloeding op maat van nieuwe leden aan. Deze vormingen werden regionaal georganiseerd via de RPO en via de ouderenverenigingen. Vanuit 70% van de ouderenraden namen leden deel aan een vormingsmoment.

3 op 4 ouderenraden die deelnamen waren tevreden tot heel tevreden over de vormingen. 22% geeft aan tevreden, noch ontevreden te zijn. Slechts 3% is (helemaal) niet tevreden.

De interesse voor een verdere uitbouw van het vormingsaanbod voor ouderenraden is groot. Meer dan drie kwart van de lokale ouderenraden geeft aan in de toekomst een vorming te willen volgen. De vormingsnoden en thema's worden verderop in dit rapport uitgediept.

Algemene tevredenheid Vlaamse Ouderenraad

Figuur 24. Algemene tevredenheid Vlaamse Ouderenraad (N = 117)

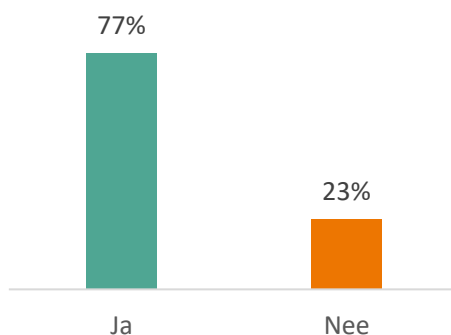
Samenvattend geeft 88% van de ouderenraden aan gebruik te maken van de ondersteuning van de Vlaamse Ouderenraad. De ouderenraden zijn positief over deze ondersteuning. Meer dan 3 op 4 ouderenraden zijn tevreden tot heel tevreden. 23% zegt tevreden, noch ontevreden te zijn. Slechts 1% is niet of helemaal niet tevreden.

5. Vormingsnoden lokale ouderenraden

De Vlaamse Ouderenraad ontwikkelde tot nog toe 4 vormingspakketten. De onderwerpen van de vormingen bepaalden we op basis van de noden gesignaleerd in voorgaande barometerbevragingen.

- In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen (2018) boden we een vorming over de opmaak van **memoranda** aan.
- Aan de ouderenweek 'Cultuur verbindt!' (2017), koppelden we een vorming over **lokale cultuurparticipatie**.
- Naar aanleiding van de nieuwe samenstelling van heel wat lokale ouderenraden (2019), boden we een vorming rond **advieswerk en beleidsbeïnvloeding** op maat van nieuwe leden aan.
- Vertrekkend vanuit de oproep tot actie rond **dementievriendelijke gemeenten** gelanceerd door VVSG (2019), ontwikkelden we een vorming die ouderenraden op weg helpt om zelf mee aan de kar te trekken rond dementievriendelijke gemeenten.

Wanneer we nu kijken naar de toekomst, is er interesse bij de ouderenraden om vorming te volgen?

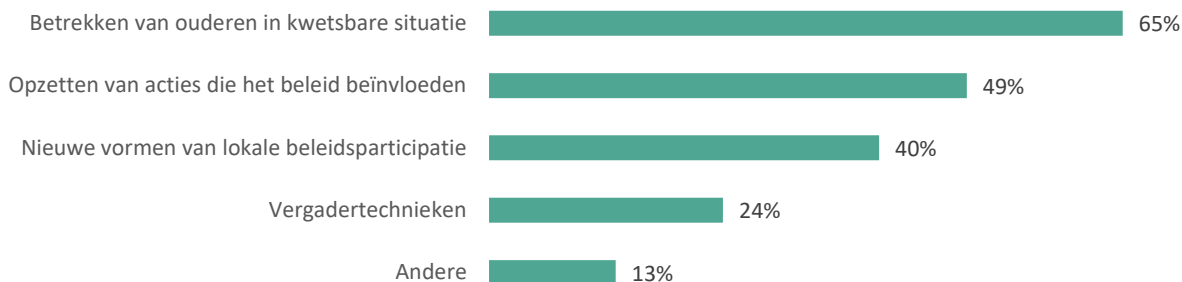

Figuur 25. Interesse om in de toekomst vorming te volgen (N = 131)

Meer dan 3 op 4 ouderenraden geven aan dat ze in de toekomst een vorming wensen te volgen. 23% heeft hier op dit moment geen interesse in.

De interesse voor vorming blijkt groot te zijn. Om nieuwe vormingspakketten uit te werken, die aansluiten bij wat er leeft, stelden we de vraag welke vormingsnoden leven bij de lokale ouderenraden. De vormingsnoden blijken zowel praktisch/organisatorisch te zijn, als inhoudelijk.

Eerst en vooral peilden we naar de vormingsnoden op het vlak van hun **praktische en organisatorische werking** als ouderenraad.

Figuur 26. Praktische/organisatorische vormingsnoden (N = 102)

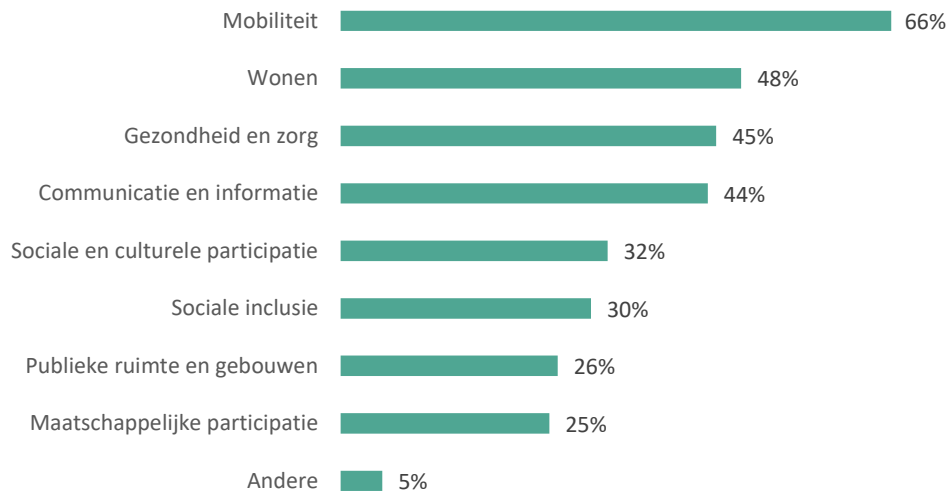
We bespreken de top drie:

Het **'detecteren van noden en betrekken van ouderen in een kwetsbare situatie'** werd door 2 op 3 ouderenraden aangehaald als een mogelijk vormingsthema. De ouderenraden stellen zich vragen. Hoe kom je ouderen in een kwetsbare situatie op het spoor? Hoe kan je hen effectief betrekken binnen de gemeente? Verschillende ouderenraden lieten blijken dat het detecteren en benaderen van mensen die zich eenzaam voelen een grote uitdaging is.

Verder heeft 1 op 2 ouderenraden nood aan vorming over **'het opzetten van acties die het beleid beïnvloeden'**. Ouderenraden willen het beleid beïnvloeden en hun adviezen sterker maken. Ze willen ook informatie over hoe ze voor een positieve relatie tussen ouderenraad en het bestuur kunnen zorgen. Het bestaande vormingspakket 'Sleutel aan het beleid' biedt ouderenraden hierbij handvatten en kan nog steeds aangevraagd worden via de RPO of regionale afdeling van een ouderenorganisatie.

40% geeft aan dat ze vorming wensen over **'nieuwe vormen van lokale beleidsparticipatie'**. Hoe kunnen we ons anders organiseren als ouderenraad? Hoe bekom je participatie van elke inwoner? Wat houden de nieuwe methodieken om burgers bij het beleid te betrekken, zoals de burgerbegroting, precies in?

Vervolgens gingen we na rond welke onderwerpen ouderenraden vormingsmogelijkheden wensen met oog op hun **inhoudelijk beleidswerk**.

Figuur 27. Inhoudelijke vormingsthema's (N = 102)

We bespreken hier de top vier:

Mobiliteit staat op nummer 1 wat betreft de vormingsnoden van de ouderenraden. 2 op 3 ouderenraden geven aan hiervoor interesse hebben. Hoe blijven we op de hoogte van alle wijzigingen? Hoe kunnen we zorgen voor een betere mobiliteit van ouderen op het platteland of in de stad? Hoe kunnen we zorgen voor beter openbaar vervoer en vervoer op maat? Het is duidelijk dat de transitie naar basisbereikbaarheid en de opmaak van de regionale mobiliteitsplannen dit thema hoog op de agenda van de lokale ouderenraden doet komen.

1 op 2 ouderenraden wil graag vorming over het thema '**wonen**'. Aspecten waarin ouderenraden geïnteresseerd zijn, zijn sociaal wonen, woningaanpassingen, betaalbaar wonen, verschillende woonvormen,... Op basis van de resultaten van de vorige barometerbevraging, capteerden we wonen als een belangrijk thema voor lokale ouderenraden. Hierrond is een vormingspakket in ontwikkeling.

Verder is '**gezondheid en zorg**' (45%) een veelgevraagd vormingsthema. Dementie, eenzaamheid en zo lang mogelijk thuis wonen zijn deelthema's waarvoor veel interesse is. Het bestaande vormingspakket 'Bouwen aan een dementievriendelijke gemeente' biedt ouderenraden die meer over dementie te weet willen komen hierbij handvatten en kan nog steeds aangevraagd worden via de RPO of regionale afdeling van een ouderenorganisatie.

Voorts zijn ouderenraden geïnteresseerd in vorming over '**communicatie en informatie**'. Verschillende ouderenraden gaven aan dat hun aandacht uitgaat naar ouderen die digitaal minder mee zijn. Hoe kan je hen betrekken? Hoe kan je hen informeren? Hoe kan je hen toeleiden naar de digitale communicatie?

6. Ambities lokale ouderenraden

Voor meer dan drie op vier lokale ouderenraden is hun beleidsbeïnvloedende functie versterken een prioriteit voor de toekomst. De voornaamste andere ambities zijn de naamsbekendheid van de raad vergroten (57%) en de achterban informeren (55%).

7. Conclusie

Aan de hand van de barometerbevraging tracht Vlaamse Ouderenraad · Lokaal inzicht te krijgen in de werking, ondersteuning en toekomstwensen van de lokale ouderenraden in Vlaanderen. 2019 was een bijzonder jaar met veel vernieuwing. De start van de lokale bestuursperiode betekent in veel gemeenten dat ook de lokale adviesraden opnieuw samengesteld worden. Daarnaast dienden de gemeentebesturen ook hun meerjarenplan op te stellen.

Nieuwe leden voor ouderenraden werden gezocht én gevonden. Bijna 9 op de 10 lokale ouderenraden konden nieuwe leden engageren om zich in te zetten. In meer dan 4 op 5 lokale ouderenraden zijn zowel vertegenwoordigers van lokale ouderenverenigingen vertegenwoordigt als ouderen die in eigen naam zetelen. Daarnaast kunnen ook nog heel wat anderen deelnemen aan de vergaderingen van de raad. Bijna de helft van de ouderenraden voerden wijzigingen door in hun werking of structuur, sinds de start van de nieuwe lokale bestuursperiode. Enerzijds zien we lichte wijzigingen, anderzijds zijn er ook ingrijpende wijzigingen in de structuur en werking van sommige ouderenraden.

De betrokkenheid van de ouderenraden bij de nieuwe meerjarenplanning in de gemeente was hoog. Die betrokkenheid zien we veel minder terugkomen bij de gemeenten die al een participatiereglement opstelden. Daar werd slechts 36% spontaan betrokken.

Uit het programma van 2019 blijkt hoe ouderenraden diverse rollen opnemen. De raad organiseert, kaart beleidsuitdagingen aan, participeert mee in de uitvoering van het beleid, biedt informatie en vorming aan, ...

Lokale ouderenraden ondernamen verschillende acties om te wegen op het lokaal beleid. Zo ging bijna drie vierde van de ouderenraden in overleg met de schepen. Ook gesprekken met de ambtenaar verantwoordelijk voor ouderenbeleid zijn populair (63%). En twee op vijf lokale ouderenraden organiseerde een infovergadering. Heel wat ouderenraden (63%) ondernamen nog tal van andere acties. Er werden persmomenten en debatten georganiseerd, enquêtes gelanceerd, verzoekschriften ingediend en zelfs petitie of protestacties opgezet.

Er gebeurt duidelijk heel wat. Ook het schriftelijk advies blijft een sterkhouder. 76% van de lokale ouderenraden richtte in 2019 minstens 1 schriftelijk advies aan het gemeentebestuur. De lokale ouderenraden blijken hierbij de voornaamste initiatiefnemers te zijn, een mooie illustratie van de actieve houding die veel ouderenraden aannemen.

In vergelijking met de voorgaande jaren daalt het aandeel ouderenraden dat een schriftelijk advies uitbracht. Mogelijks wint het overleg met de schep en ambtenaar aan belang. Maar ook het dalend aantal adviesvragen van het lokaal bestuur kan een rol spelen. Wellicht speelt ook de timing mee, in 2019 was de meerjarenplanning nog volop in opmaak en waren er vaak brede inspraakmogelijkheden voorzien waardoor er minder nood was aan schriftelijk advies. Tegelijk werd de werking van sommige ouderenraden ook een tijdlang 'on hold' gezet in afwachting van de beslissingen in het kader van het nieuwe participatiereglement.

Terugkoppeling van het lokaal bestuur naar de ouderenraden blijft een heikel punt in sommige gemeenten. 15% van de lokale ouderenraden krijgt nooit een antwoord op hun adviezen. Al geven de meeste lokale ouderenraden gelukkig wel aan dat ze altijd of soms een antwoord krijgen. Ook positief is het feit dat heel wat lokale ouderenraden het gevoel hebben dat er rekening gehouden wordt met hun adviezen en signalen. Volgens een kwart van de lokale ouderenraden houdt het lokaal bestuur er zelfs altijd rekening mee. Ouderenraden ervaren dat het lokaal bestuur meer rekening met hun aandachtspunten houdt, indien overleg heeft plaatsgevonden. Neem dus als ouderenraad zeker een actieve houding aan en ga geregeld in gesprek met je schep en ambtenaar.

Wat betreft de ondersteuningsbronnen waar ouderenraden op kunnen rekenen, zien we een positief verhaal. In de eerste plaats zien we dat ouderenraden vlot hun weg vinden naar de verschillende ondersteuningsbronnen en daarnaast is de tevredenheid over de geboden ondersteuning groot. De ondersteuning door de lokale ambtenaar en schep voor ouderenbeleid scoren erg hoog. De tevredenheid over de RPO kende een sterke stijging, na de terugval in 2017. De algemene tevredenheid over de Vlaamse Ouderenraad is hoog, met uitschieters voor de informatiebronnen Actueel, digitale nieuwsbrief en website ouderenraden.be. Ook de ouderenweekcampagne en de vormingen van Vlaamse Ouderenraad · Lokaal konden positieve cijfers voorleggen. De vormingsnood bij lokale ouderenraden is nog steeds groot. Meer dan 3 op 4 ouderenraden hebben interesse om in de toekomst een vorming bij te wonen.

Er werden zowel vormingsnoden gesignaleerd op het vlak van inhoudelijke thema's als praktisch/organisatorische vormingsnoden. Hieraan willen we tegemoet te komen door het vormings- en ondersteuningsaanbod verder uit te bouwen, gericht op de ambities voor de toekomst van de lokale ouderenraden. We kijken dan ook vol hoop uit naar een nieuwe Vlaamse erkenning van onze werking en ondersteuning van de lokale ouderenbeleidsparticipatie.

Meer informatie

Nadia Denayer
Stafmedewerker Vlaamse Ouderenraad
02 209 34 58
nadia.denayer@vlaamse-ouderenraad.be